

УДК 130.2: 304.9] (477) «193»

Вдовиченко Г. В.

Кандидат філософських наук, доцент кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КУЛЬТУРФІЛОСОФСЬКИЙ ПОШУК УКРАЇНСЬКИХ РАДЯНСЬКИХ ФІЛОСОФІВ ЯК ОБ'ЄКТ КРИТИКИ ТА ЗАСУДЖЕННЯ В УСРР У 30-Х РР. ХХ СТ.

Стаття подає перший комплексний аналіз офіційних критики і засудження в УСРР у 30-х рр. ХХ ст. української радянської філософії культури епохи «Розстріляного Відродження». Головну увагу присвячено висвітленню офіційних кампаній критики та засудження провідних представників харківської філософської школи В. Юринця і П. Демчука.

Ключові слова: філософія, філософія культури, философская мысль УСРР, харьковская философская школа, модернизм, марксизм, В. Юринец, П. Демчук

Цією публікацією ми завершуємо цикл статей, присвячених першому комплексному дослідженню історії української радянської філософії культури епохи «Розстріляного Відродження» як одного з найменш відомих напрямів філософської думки УСРР 20-х—30-х рр. ХХ ст. Тривале замовчування, а потім і досить упереджене висвітлення цього етапу історії філософії України у радянській науці зумовлювались небажанням влади СРСР об'єктивно з'ясувати причини, перебіг та наслідки здійснення сталінським режимом у 30-х рр. ХХ ст. політики державного антинародного терору в цій галузі вітчизняної гуманітаристики. Лише впродовж другої половини 50-х—60-х рр. ХХ ст. побачили світ кілька публікацій учених Інституту філософії АН УРСР, зокрема вміщений у виданні «Розвиток філософії в Українській РСР» (1968) заключний розділ «Історія філософських установ на Україні в період 1920–1966 рр. «М. Юшманова, в яких, уперше після десятиліть тотального замовчування, було частково висвітлено трагічну долю «філософського

фронту» УСРР епохи «Розстріляного Відродження». В цих дослідженнях, проте, було, фактично, залишено поза увагою розвиток філософії культури на «філософському фронті» УСРР згаданого періоду, в тому числі й офіційне засудження її представників і їх здобутків протягом 30-х рр. XX ст. у Радянській Україні. Тільки наприкінці XX ст. вийшла праця «Трагедія академіка Володимира Юринця (Штрихи до історії української філософії радянської доби)» (1996) професора Інституту філософії АН УРСР М. Роженка, в якій уперше в вітчизняній філософській думці було системно досліджено основні періоди розгортання репресивної політики сталінського режиму проти співробітників філософських установ УІМЛ та ВУАМЛІН. У центрі уваги автора цієї праці постала кампанія офіційних критики і засудження провідного діяча «філософського фронту» УСРР 20-х—30-х рр. XX ст. —академіка ВУАН В. Юринця, який, з нашої точки зору, і був головним представником української радянської культурфілософської думки згаданого часу. Однак поза полем зору М. Роженка, як і інших сучасних дослідників цієї наукової теми, майже цілком лишились критика й засудження речниками влади і офіційної науки УСРР культурфілософських здобутків В. Юринця та його колег—відомих представників харківської і, частково, київської філософських шкіл першої третини XX ст. , у першу чергу члена-кореспондента ВУАН П. Демчука. Враховуючи віддавна назрілу потребу в комплексному розгляді цієї наукової проблеми із якісно нових методологічних засад і безумовну актуальність цього дослідження для розбудови концептуально нового бачення історії філософії України, ми присвятили цю статтю комплексному аналізу критики й засудження в УСРР культурфілософського доробку В. Юринця й П. Демчука. В центрі нашої уваги опинились уперше системно реконструйовані нами—розпочаті в 1930 р. із негласної санкції ЦК КП (б)У, кампанії їх офіційних критики та засудження, послідовно розглядаючи перебіг яких, ми звернули окрему увагу саме на основні підсумки осмислення культурфілософських ідей цих учених представниками вищої державної й партійної влади УСРР та вітчизняними філософами і літературознавцями.

Весь процес офіційних критики і засудження в УСРР науково-педагогічної діяльності В. Юринця умовно поділений нами на чотири етапи: 1). перший чи перший «партійно-літературознавчий» (квітень—грудень 1930), 2). другий чи перший «партійно-філософський» (вересень 1930—травень 1931), 3). третій чи другий «партійно-літературознавчий» (травень 1931—червень 1933), 4). чет-

вертий або другий «партійно-філософський» (червень 1933— березень 1935). Ця класифікація зумовлена визначенням нами головної ролі під час кожного зі згаданих етапів низки провідних суб'єктів антиюринцівської кампанії: представників вищої партійної й державної влади УСРР та відомих діячів її «літературознавчого» й «філософського» «фронтів». Активними учасниками вказаної кампанії стали багато колег, друзів та знайомих В. Юринця «харківського» періоду, передусім: представники та речники Політбюро ЦК КП (б)У, члени партійного осередку КП (б)У філософсько-соціологічного відділу УІМЛ і комуністичної фракції ВУСПП, керівництво УІМЛ та ВУАМЛІН і відомі літературознавці та філософи УСРР,— що майже всі самі згодом стали жертвами чергових, запланованих і сфабрикованих владою СРСР політичних процесів епохи «реконструкції». Науковий доробок В. Юринця став об'єктом критики у виступах на офіційних політичних і наукових заходах, у наукових статтях і офіційному листуванні таких чільних представників вищої державної й партійної влади УСРР, як: генеральні секретарі Політбюро ЦК КП (б)У Л. Каганович та С. Косіор, члени Політбюро ЦК КП (б)У М. Скрипник і П. Постишев, секретар ЦК КП (б)У М. Попов та Є. Гірчак. Критичні оцінки наукового пошуку вченого, зокрема і його культурфілософських ідей, є в низці постанов ЦК ВКП (б) та Політбюро ЦК КП (б)У, а також у кількох резолюціях партійних осередків КП (б)У в УІМЛ, Інституті Червоної професури філософії і ВУСПП. Водночас, чи не найактивнішу участь у розгортанні антиюринцівської кампанії брали чимало філософів— колег В. Юринця по УІМЛ та ВУАМЛІН, передусім: О. Бервицький, Ф. Беляєв, В. Бон, О. Васильєва, М. Іваненко, Р. Левік, М. Логвин, О. Мілославін, М. Шовкопляс, Е. Штейнберг,— і, крім того, багато інших представників «філософського фронту» УСРР. Чималу увагу предметному критичному аналізу наукової діяльності В. Юринця і, не в останню чергу, саме його філософії культури, приділили й відомі літературознавці УСРР, насамперед очільники та провідні теоретики ВУСПП останньої третини 20-х—початку 30-х рр. ХХ ст.—знані тоді літературні критики: Б. Коваленко, В. Коряк, І. Микитенко, В. Сухино-Хоменко, С. Щупак. Виходячи у всіх їх виступах і публікаціях із цілеспрямовано розробленої у Політбюро ЦК КП (б)У та з його подання низки політичних наклепів на В. Юринця як науковця, згадані вище критики вченого висунули на його адресу вельми широкий спектр закидів і звинувачень: від проголошення його «меншовикующим ідеалістом» та до визнання за «основного теоретика українського войовничого

фашизму в умовах диктатури пролетаріату» й «українського націоналіста».

Розпочата незадовго до ХУІ з'їзду ВКП (б) (1930), відомого як з'їзд «розгорнутого наступу соціалізму на всьому фронті», й, фактично, завершена напередодні ХУІІ з'їзду ВКП (б) (1934)—"з'їзду переможців», кампанія критики та засудження В. Юринця невиннодіяково співпала в часі з початком епохи сталінської «реконструкції». Важливим складником утвердження в УСРР сталінської диктатури під керівництвом Л. Кагановича і С. Косіора була боротьба з «антирадянськими ухилами» на всіх «фронтах радянського соціалістичного будівництва», не в останню чергу на «літературознавчому» та «філософському». Зумовлена постановами ХУІ конференції ВКП (б) (1929) і ХУІ з'їзду ВКП (б), вона яскраво проявилась у «викритті» в УСРР низки міфічних «контрреволюційних шкідницьких організацій», як-от «Спілки визволення України». Засуджуючи «СВУ», ВАПЛІТЕ, «Пролітфронт» та їх видання, зокрема «Літературний ярмарок», Є. Гірчак і розпочав у промові «За більшовицьку консолідацію пролетарських літературних сил» (1930) на пленумі Ради ВУСПП критику наукового пошуку В. Юринця, а саме його головних культурфілософських праць: тичинознавчої монографії, публікацій у «Літературному ярмарку» і статті «До проблеми соціалістичної культури (Вступ до книги «Микола Бажан»)»,— як «не марксистських». Ця заява, як і весь розвиток подій, свідчать, власне, про негласне «призначення» керівництвом КП (б)У В. Юринця— чільного апологета групи А. Деборіна на «філософському фронті» УСРР, одним із головних «відповідальних» на ньому за констатований Й. Сталіним у 1930 р. «меншовикуючий ідеалізм»—"ухил" «деборінської групи» від марксизму-ленінізму. Другий етап антиюринцівської кампанії прикметний офіційним звинуваченням вченого партосередком КП (б)У філософсько-соціологічного відділу УІМЛ, із санкції ЦК КП (б) У, в «меншовикуючому ідеалізмі» та «ревізії марксизму-ленінізму». Підставою цих закидів на адресу В. Юринця в резолюції «Про стан та завдання на філософському фронті» від двадцятого березня 1931 р. згаданого партосередку стали підсумки критики його науково-педагогічної діяльності, зокрема культурфілософії, М. Скрипником, Є. Гірчаком, низкою колег із УІМЛ та керівником делегації московського Інституту філософії Комуністичної академії М. Мітініна на Республіканській нараді марксистсько-ленінських науково-дослідних закладів УСРР (Харків, січень 1931) або «філософському диспуті» в УІМЛ. Цей захід був показовим прикладом проведеного Й. Сталіним «повороту» на «філо-

софському фронті» СРСР, а саме офіційної дискредитації «деборінців», як теоретиків «меншовикуючого ідеалізму», з метою повної заміни цієї, патронованої доти ЦК ВКП (б), групи ідеологів радянської філософії на особисто віддану Й. Сталіну групу «мітінців». Якщо М. Скрипник закинув В. Юринцеві «залишки безпосередніх впливів буржуазних теорій», то Є. Гірчак звинуватив його в «буржуазному ідеалізмі», вкоріненому «глибоко в австро-німецькому марксизмі» та «політичному опортунізмі» і, зокрема, піддав критиці бачення гедоністичної форми «соціалістичного типу культури».

Окрім аспекти культурфілософії В. Юринця були піддані критиці й у виступах Т. Степового, М. Іваненка та Ф. Беляєва, перший з яких засудив роздуми ученого про пролетарські письменство та критику як «найвищу форму філософії» — «філософію культури», з «Діалогу другого», а другий лаконічно відзначив і «націоналістичні збочення» В. Юринця «в питаннях національно-культурного будівництва». Закидаючи ученому «буржуазний естетизм» і ідею «безкласового чистого сприймання», Ф. Беляєв продовжив їх критику в статті «Філософський фронт на Україні» (1931), частково присвяченій першому панорамному розгляду культурфілософії В. Юринця на основі тичинознавчої розвідки, публікацій у «Літературному ярмарку» і статті «До проблеми соціалістичної культури (Вступ до книги «Микола Бажан»)». Наголошуючи, що «соціалістичну культуру майбутнього» вчений «уявляє собі з аналогії зі стилями й культурами Греції та Риму, фєвдалізму та капіталізму», «абстрагуючись від тих процесів культурної революції, що відбуваються нині в СРСР», він визнав культурфілософію В. Юринця за «не позбавлені містичного присмаку» «утопійні мрії». Оцінюючи як «тарбарщину» визначені ним два основні типи «соціалістичної культури», Ф. Беляєв наголосив: «У цілому цьому викладі бракує одного — як культура майбутнього виростає з сучасности; в ній немає аналізу культурної революції, яка відбувається в нашій країні, що будує соціалізм. Ми не відкидаємо культури і культурних досягнень минулого, але й не беремо їх у тому вигляді, в якому вони склалися. .. Тов. Юринець, на жаль, не бачить цього; культуру майбутнього він складає з окремих культур минулого, беручи їх у тому вигляді, в якому вони зложилися за доби тієї чи іншої соціально-економічної формації... він розглядає соціалістичну культуру не з позицій пролетаріату, який уже нині в країні Рад буде елементи культури майбутнього безкласового суспільства, а з позицій своєрідного буржуазного естетизму» [1, с. 52]. Основним змістом третього етапу кампанії офіційних критики та засудження В. Юринця стала

проведена за активної участі проводу ВУСПП пропагандистська акція його дискредитації і на «літературознавчому фронті» УСРР. Протягом травня 1931- червня 1933 рр. побачили світ публікації відомих діячів ВУСПП: В. Сухино-Хоменка, Б. Коваленка, С. Щупака і В. Коряка, — які розвинули підтримане всіма ними звинувачення В. Юринця в «меншовикуючому ідеалізмі». В оприлюднених протягом травня— грудня 1931 р. у журналі «Критика» статтях: «Критика (За реконструкцію критичного фронту)» В. Сухино-Хоменка, «В країні ідеалістичної абстракції. Коріння методології В. Юринця» Б. Коваленка та «Формалізм на службі в українських буржуазних та дрібнобуржуазних еkleктиків» С. Щупака, — вченого оголошено «меншовикуючим ідеалістом» і піддано критиці як «формаліста» та «псевдомарксиста» у літературознавстві на основі упередженого «аналізу» його українознавчих розвідок, передусім тичинознавчої монографії.

В. Сухино-Хоменко піддав критиці вчення В. Юринця про «тип соціалістичної культури» та «марксівську форму філософії культури». Проголошуючи його противником соціалістичного будівництва й пролетарської літератури, він оцінив учення про «тип соціалістичної культури» як прояв «дрібнобуржуазної обмежености», а за ідейну спрямовуючу тичинознавчої монографії визнав «традиційно-обмежений хуторянський націоналізм». Розглядаючи В. Юринця як «апологета меншовиствующого ідеалізму в галузі літературознавства», Б. Коваленко підтримав його засудження В. Сухино-Хоменком як «еклектика» й «буржуазного ідеаліста» та піддав системній критиці тичинознавчу працю вченого. Завершуючі цей етап антиюринцівської кампанії дві вміщені в журналі «За марксо-ленінську критику» статті: «По сторінках історії української жовтневої літератури» (1932) В. Коряка й «Проти націоналізму в літературі» (1933) С. Щупака, — засвідчили перехід антиюринцівської кампанії на якісно новий — вищий, щабель засудження його вже як «буржуазного націоналіста» за працю «Павло Тичина. Спроба критичної аналізи». Кінцевий етап згаданої кампанії був одним із кроків розгортання оголошеної Й. Сталіним у промові «Підсумки першої п'ятирічки» на січневому об'єднаному Пленумі ЦК та ЦКК ВКП (б) 1933 р. нової хвилі антинародного терору, пов'язаної в УСРР із проведенням під керівництвом другого секретаря ЦК КП (б) У П. Постишева кампанії критики экс-наркома освіти УСРР М. Скрипника. З підсумками червеневого Пленума ЦК КП (б) У і, передусім, промовою П. Постишева із засудженням «помилки» М. Скрипника, пов'язані критичні події 1933 р. у долі В. Юринця: його «викриття», як «апологета буржу-

азної ідеології», президентом ВУАМЛІН О. Шліхтером; звинувачення у «фашистсько-націоналістичній контрабанді» в науковій діяльності й визнання за «плагіатора» секретарем ЦК КП (б)У М. Поповим і підтверджене постановою ЦК КП (б)У «Про націоналіста та плагіатора В. Юринця» від сімнадцятого липня 1933 р. рішення парторганізації Інституту філософії ВУАМЛІН про виключення вченого з лав КП (б)У. Висунуті проти В. Юринця звинувачення «розроблялись» в публікаціях його колег з Інституту філософії ВУАМЛІН: передовій «На рівень сучасних завдань!» (1933) і статті «Боротьба на філософському фронті України на новому етапі» (1933) О. Бервицького в «Прапорі марксизму-ленінізму» та в статті «Філософське «кредо» українського фашизму» О. Бервицького в газеті «Комуніст». Закидаючи ученому плагіат і ревізіонізм марксизму-ленінізму в низці праць на природничо-філософську й теоретично-філософську тематику, анонімний автор цієї передової визнав його за «представника буржуазно-ідеалістичної, в основному неогегельянського, фашистського гатунку філософії» та обвинуватив і в «контрреволюційному націоналізмі». Системно узагальнюючи й розвиваючи ці закиди, О. Бервицький звинуватив В. Юринця в розробці «філософії українського фашистського неогегельянства в умовах диктатури пролетаріату». Аналізуючи такі елементи цієї концепції, як: «фашистська теорія месіанізму української нації», теорія «Великої Соборної України» та погляд В. Юринця на «культуру націоналістичного майбутнього», — на матеріалах тичинознавчої праці і бажанознавчої статті вченого, він визнав його за «класового ворога» радянської влади на «філософському фронті» УСРР.

Впродовж 1931—1935 рр. в УСРР з санкції ЦК КП (б)У тривала кампанія офіційних критики і засудження П. Демчука як «меншовикуючого ідеаліста», активну участь у якій брали чимало його співробітників з УІМЛ, а потім і ВУАМЛІН, та, в цілому, з «філософських фронтів» УСРР і РСФРР, передусім: П. Абдула, О. Бервицький, Ф. Беляєв, О. Васильєва, А. Кушук, М. Логвин, О. Мілославін, М. Мітін, М. Уральцев, М. Шовкопляс, Е. Штейнберг, — та низка інших. Разом із тим, помітний внесок до кампанії публічної дискредитації П. Демчука як вченого, як, у той же час, до кампанії критики й засудження в УСРР В. Юринця, зробили П. Постишев і О. Шліхтер, а також партосередок КП (б)У філософсько-соціологічного відділення УІМЛ і редколегія журналу «Прапор марксизму-ленінізму» та газети «Комуніст». Розпочата саме на «філософському диспуті» в УІМЛ у січні 1931 р. у виступах М. Мітіна і низки філософів УСРР, кампанія офіційних критики та засудження П.

Демчука як «меншовикуючого ідеаліста» тривала до 1935 р. й минула, на наш погляд, такі три етапи: 1). перший (січень 1931—січень 1932), 2). другий (червень—липень 1933), 3). третій (січень 1934—березень 1935). Розглядаючи їх усі як етапи «партійно-філософських» критики і засудження П. Демчука в УСРР, адже в цій кампанії, крім, переважно, саме філософів, були активно задіяні партосередки КП (б)У в УІМЛ, а згодом ВУАМЛІН, і представники Політбюро ЦК КП (б)У, ми вбачаємо її основний зміст у публічній дискредитації П. Демчука як ученого шляхом звинувачення його в низці вигаданих «антирадянських» ухилів та зрад—від «меншовикуючого ідеалізму» й «контр-революційного троцькізму» до «націоналізму» та «фашизму». Кампанії офіційних критики й засудження в УСРР В. Юринця та П. Демчука, як і численні інші замовні політичні справи проти визначних представників української інтелігенції в УСРР, насамперед справи «Спілки визволення України» та «Українського національного центру», ініційовані напередодні й під час епохи сталінської «реконструкції» чи доби «перших п'ятирічок» 30-х рр. ХХ ст., мали за головну мету остаточне утвердження тоталітарного режиму Й. Сталіна в СРСР шляхом здійснення внутрішньої політики масового антинародного терору. Публічна дискредитація В. Юринця та П. Демчука була покликана як «викрити» цих та всіх інших «меншовикуючих ідеалістів» УСРР з метою ліквідації «деборіанства» в СРСР, так і отримати додаткові підстави для публічної дискредитації екс-наркома освіти УСРР М. Скрипника та згоргання в УСРР у 30-х рр. ХХ ст. політики українізації. Учасники кампанії критики та засудження П. Демчука звернули особливу увагу і на його культурфілософський пошук, як-от вивчення ним культурфілософських ідей та вчень «буржуазних» учених. Посилаючись на накинутий П. Демчуку й підтриманий ним у статті «На боротьбу проти меншовикуючого ідеалізму (З приводу моїх власних помилок)» (1931) закид, що він є «рупором деборінщини на Україні», зокрема й апологетом «ідеалістичного цінування Гегеля», його критики, передусім О. Бервицький, трансформували цю тезу в звинувачення П. Демчука в обгрунтуванні неогегельянства, як «філософської зброї войовничого фашизму»—«войовничого українського фашизму», і його філософії культури.

Але перед тим, як остаточного визначити та пред'явити П. Демчуку це, на нашу думку, головне «політично-філософське» звинувачення на його адресу, організатори згаданої кампанії здійснили під час її першого етапу, за посередництва низки учасників «філософського диспуту» в УІМЛ у січні 1931 р., як-от Р. Левіка і, головним чином: Е. Штейнберга,

О. Мілославіна, Ф. Беляєва та М. Іваненка, — сплановану спробу закидання П. Демчуку, як і, в першу чергу, В. Юринцеві, ідейної підтримки А. Деборіна та теоретичного розроблення «меншовикуючого ідеалізму» на «філософському фронті» УСРР. Ці закиди знайшли продовження в публікаціях їх колег-філософів у, що показово, виданнях ЦК КП(б)У — статтях: «За рішучий поворот на українському філософському фронті» (1931) М. Логвина в журналі «Більшовик України» та «Проти скочування на ідеалістичні позиції гегеліянства» (1931) І. Воробйова, Е. Штейнберга, А. Кушика, М. Уральцева і С. Долгого в газеті «Комуніст», — та згаданий вище резолюції «Про стан та завдання на філософському фронті» (1931). Оминаючи, зазвичай, увагою всі публікації П. Демчука про «буржуазну філософію», як-от п'ять статей з історії німецьких філософії й суспільно-політичної думки епохи модерну: «Нариси про сучасний стан німецької філософії» (1929–1930), «До філософії фашизму (З приводу «Філософії життя» Леопольда Циглера)» (1930), «Філософська мудрість сучасної буржуазії (До характеристики філософської школи Кайзерлінга)» (1930), «Неогегеліянство як зброя фашизму» (1931) і вступ до збірника статей «Розклад сучасної буржуазної філософії» (1931), — у яких він докладно висвітлив проблему «розкладу капіталізму та капіталістичної культури», вказані критики П. Демчука залишили поза увагою головні здобутки його культурфілософського пошуку. Разом із тим, останній опинився в центрі уваги авторів рецензії «Проти апологетики соціал-фашизму та контрабанди контр-революційного троцькізму. Про книгу П. Демчука «Розклад сучасної буржуазної філософії» (1932) П. Абдули, М. Уральцева й А. Кушика, яка постала перехідною ланкою до другого етапу кампанія офіційних критики й засудження П. Демчука. Визнаючи його за «одвертого апологета буржуазії» й «захисника та співця її ролі та її класового розуму», автори рецензії вказали на наявну, на їх погляд, у збірнику статей ученого «зухвалу спробу» «протягти в філософську літературу» УСРР відверту «пропаганду махрового ідеалізму, соціал-фашизму, ідей контрреволюційного троцькізму» та «націоналістичну теорію безбуржуазности української нації». Засуджуючи П. Демчука як «чистого гегельянця» й «послідовного меншовикуючого ідеаліста», П. Абдула, М. Уральцев та А. Кушик звернули увагу і на розгляд ученим проблеми «розкладу капіталізму та капіталістичної культури» у вступі до рецензованого ними видання. Вказуючи, що «за Демчуком» «криза, яку переживає зараз капіталістичний світ» — «криза загибелі, а не росту», вони так пояснили бачення вченим цієї проблеми: »...троцькістський контрабандист Демчук разом з соціал-фашистами умовляє революцій-

ний пролетаріят, що фашизація, воєнізація та озброєння капіталізму є тільки його розклад, що зовсім не слід братися до зброї і під проводом Комінтерну протиставити капіталістичній буржуазії свій єдиний фронт, бо «діалектика внутрішнього розвою» сама собою відчиняє двері в соціалізм» [2, с. 116–117].

Висунуті авторами цієї рецензії політичні звинувачення на адресу П. Демчука і, головним чином, закиди, що він став: «апологетом соціал-фашизму» і «чистим гегельянцем», який підтримує «неогегельянців-фашистів» та «українську білоемігрантську філософію», — були поглиблені й обгрунтовані, саме як «філософський вирок» П. Демчукові його колег-філософів із УІМЛ, впродовж наступного етапу кампанії його критики та засудження. У згаданих вище анонімній передовій «На рівень сучасних завдань!» і двох статтях О. Бервицького П. Демчук, як і його вчитель В. Юринець, були спільно засуджені як українські націоналісти та фашисти, зокрема як чільні теоретики «войовничого українського фашизму». Розвиваючи висунуту в цій передовій тезу, що метою вченого була «ідеологічна розчистка шляху для приходу фашизму, фашистівської дієвої філософії» у спосіб критики та засудження всіх інших течій, шкіл та напрямків «буржуазної філософії», О. Бервицький значно повніше, ніж усі інші опоненти П. Демчука, висвітлив його культурфілософський пошук, зокрема розгляд західноєвропейської соціокультурної кризи кінця XIX — першої третини XX ст. та критичне аналізування культурфілософських ідей у філософській і суспільно-політичній думках української діаспори того ж періоду. Вбачаючи у констатуванні П. Демчуком кризового стану «буржуазної філософії» і її гострій критиці спробу ініціювати її відродження під «прапором» «активного, бойового раціоналізму», він визнав за спільний для вченого та «німецького фашизму» ґрунт досягнення цієї мети неогегельянство як «філософську зброю міжнародного фашизму». Наголошуючи, що П. Демчук разом із В. Юринцем «систематизував і виклав філософське «крredo» українського войовничого фашизму» під впливом культурфілософських концепцій Д. Донцова та Д. Чижевського, О. Бервицький, разом із тим, підкреслив, що «юринцівсько-демчуківська філософія, і філософія гітлерівського та італійського фашизму мають одну суть». Показово, що в 1934—1935 рр. культурфілософський пошук В. Юринця і П. Демчука вже був фактично поза увагою їх критиків — очільників Інституту філософії ВУАМЛІН Т. Постоловської, О. Васильєвої, А. Сараджева й М. Шовкопляса, які в кількох публікаціях «обгрунтували» засудження цих учених як «філо-

софів українського націонал-фашизму» у доповіді «Піднести роботу марксистсько-ленінських інститутів України на рівень вимог нашого великого соціалістичного будівництва» П. Постишевим на зборах парторганізації КП (б)У ВУАМЛІН у січні 1934 р. Трагічну долю В. Юринця, П. Демчука та багатьох їх колег по ВУАМЛІН розділили і їх наукові праці, репресовані та вилучені з наукового обігу на багато десятиліть і лише зараз частково вивчені, та ще, по суті, не повернуті вітчизняному читачеві. Проведене нами у цьому циклі статей комплексне вивчення культурфілософського пошуку цих учених засвідчило їх значний внесок до формування новітньої української філософії культури, докладне вивчення якого тільки починається і є доволі важливою складовою об'єктивного відтворення дійсної картини розвитку історії філософії України.

Список використаних джерел:

1. Біляїв Ф. Філософський фронт на Україні / Ф. Біляїв // Прапор марксизму-ленінізму. — 1931. — №1–2. — С. 52.
2. Абдула П. Проти апологетики соціал-фашизму та контрабанди контр-революційного троцькізму. Про книгу П. Демчука «Розклад сучасної буржуазної філософії», 1931, ДВОУ «Пролетар» / П. Абдула, М. Уральцев, А. Кушик // Прапор марксизму-ленінізму. — 1932. — №1. — С. 116–117.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2015 р.

Вдовиченко Г. Культурфілософский поиск украинских советских философов как объект критики и осуждения в УССР в 30-х гг. XX в.

Эта статья представляет первый комплексный анализ официальных критики и осуждения в УССР в 30-х гг. XX в. украинской советской философии культуры эпохи «Расстреляного Возрождения». Главное внимание уделено освещению официальных кампаний критики и осуждения ведущих представителей харьковской философской школы В. Юринца и П. Демчука

Ключевые слова: философия, философия культуры, философская мысль УССР, харьковская философская школа, модернизм, марксизм, В. Юринец, П. Демчук

Vdovychenko G. Philosophy of culture search of ukrainian soviet philosophers as object of criticism and blame in UkrSSR in the 1930s

This article presents first complex analysis of official criticism and blame in the UkrSSR in the 1930s of ukrainian soviet philosophy of culture of «Red Renaissance». Main attention is dedicated to lighting of official campaigns of criticism and blame of V.Urynets and P.Demchyk as leading representatives of Kharkiv philosophical school

Key words: philosophy, philosophy of culture, the Ukr. SSR philosophical thought, Kharkiv philosophical school, Modern, marxism, V.Urynets, P.Demchyk